

UNIVERZITET U BEOGRADU – PRAVNI FAKULTET

*Biblioteka*  
MONOGRAFIJE



BOJAN SPAIĆ

FILOZOFIJA PRAVNOG  
DOKAZIVANJA

BEOGRAD • 2026

Bojan Spaić  
FILOZOFIJA PRAVNOG DOKAZIVANJA

---

*Izdavač*

Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet  
Centar za izdavaštvo

*Za izdavača*

Prof. dr Bojan Milisavljević, dekan

*Urednik*

Prof. dr Dušan V. Popović

*Recenzenti*

Dr Goran Dajović

redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu

Dr Vanja Bajović

vanredna profesorka Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu

Dr Aleksandar Trešnjev

sudija Krivičnog odeljenja Višeg suda u Beogradu

© Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, 2026

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne može biti reprodukovano, presnimavano ili prenošeno bilo kojim sredstvom – elektronskim, mehaničkim, kopiranjem, snimanjem ili na bilo koji drugi način bez prethodne saglasnosti autora i izdavača.

[www.ius.bg.ac.rs](http://www.ius.bg.ac.rs)

*za Tibora*



## SADRŽAJ

|                                                            |    |
|------------------------------------------------------------|----|
| 1. NAUKA, TEORIJA I FILOZOFIJA PRAVNOG DOKAZIVANJA         | 13 |
| 1.1. Uvod                                                  | 13 |
| 1.2. Nauka pravnog dokazivanja                             | 15 |
| 1.3. Teorija i filozofija pravnog dokazivanja              | 20 |
| 1.4. Osnovne teme filozofije pravnog dokazivanja           | 23 |
| 2. DOKAZNO PRAVO                                           | 27 |
| 2.1. Uvod                                                  | 27 |
| 2.2. Dogmatika dokaznog prava                              | 28 |
| 2.3. Krivično dokazno pravo                                | 31 |
| 2.3.1. Uvod                                                | 31 |
| 2.3.2. Krivično dokazivanje                                | 32 |
| 2.3.3. Predmet dokazivanja                                 | 33 |
| 2.3.4. Teret dokazivanja                                   | 34 |
| 2.3.5. Standardi dokazivanja i kriterijumi za ocenu dokaza | 35 |
| 2.3.6. Vrste dokaznih radnji                               | 37 |
| 2.4. Parnično dokazno pravo                                | 45 |
| 2.4.1. Uvod                                                | 45 |
| 2.4.2. Parnično dokazivanje                                | 46 |
| 2.4.3. Predmet dokazivanja                                 | 47 |
| 2.4.4. Teret dokazivanja                                   | 48 |
| 2.4.5. Standardi dokazivanja i kriterijumi za ocenu dokaza | 50 |
| 2.4.6. Vrste dokaznih radnji                               | 52 |
| 2.5. Dokazno pravo kao disciplina                          | 53 |
| 3. METAPOJMOVI DOKAZNOG PRAVA                              | 55 |
| 3.1. Uvod                                                  | 55 |
| 3.2. Problematika istine i činjenica                       | 56 |
| 3.3. Teorije činjenica                                     | 59 |
| 3.3.1. Uvod                                                | 59 |
| 3.3.2. Realistička shvatanja činjenica                     | 60 |
| 3.3.3. Antirealistička shvatanja činjenica                 | 62 |
| 3.3.4. Vrste činjenica                                     | 65 |

|                                                                              |     |
|------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.3.4.1. Empirijske činjenice . . . . .                                      | 66  |
| 3.3.4.2. Naučne činjenice. . . . .                                           | 68  |
| 3.3.4.3. Inferencijalne činjenice . . . . .                                  | 69  |
| 3.3.4.4. Institucionalne činjenice . . . . .                                 | 71  |
| 3.3.4.5. Konstruisane činjenice. . . . .                                     | 73  |
| 3.3.4.6. Moralne činjenice. . . . .                                          | 75  |
| 3.4. Teorije istine . . . . .                                                | 77  |
| 3.4.1. Uvod . . . . .                                                        | 77  |
| 3.4.2. Istina kao ogledalo prirode: korespondencijska shvatanja . . .        | 80  |
| 3.4.3. Istina kao mreža uverenja: koherentistička shvatanja . . .            | 82  |
| 3.4.4. Istina kao rezultat istraživanja: pragmatička shvatanja . . .         | 85  |
| 3.4.5. Ostale teorije istine . . . . .                                       | 86  |
| 3.4.5.1. Semantičke teorije . . . . .                                        | 86  |
| 3.4.5.2. Deflacionističke teorije . . . . .                                  | 87  |
| 3.4.5.3. Konstruktivistička shvatanja . . . . .                              | 88  |
| 3.4.5.4. Pluralistička shvatanja . . . . .                                   | 89  |
| 3.5. „Pravna istina“ . . . . .                                               | 90  |
| 3.5.1. Uvod . . . . .                                                        | 90  |
| 3.5.2. Istina i druge vrednosti . . . . .                                    | 91  |
| 3.5.3. Istina i pravo . . . . .                                              | 92  |
| 3.5.4. Pravna istina . . . . .                                               | 94  |
| 3.5.4.1. Epistemička shvatanja . . . . .                                     | 95  |
| 3.5.4.2. Legalistička shvatanja. . . . .                                     | 99  |
| 3.5.5. Pravna istina kao epistemičko-pravna konstrukcija . . . . .           | 101 |
| 4. OSNOVNI POJMOVI DOKAZNOG PRAVA . . . . .                                  | 105 |
| 4.1. Dokazi . . . . .                                                        | 105 |
| 4.1.1. Uvod . . . . .                                                        | 105 |
| 4.1.2. Filozofski pojam dokaza . . . . .                                     | 106 |
| 4.1.3. Pravni pojam dokaza . . . . .                                         | 110 |
| 4.1.4. Izvori dokaza, dokazna sredstva,<br>dokazne radnje i dokazi . . . . . | 113 |
| 4.1.5. Pravna pravila i dokazi. . . . .                                      | 115 |
| 4.1.6. Adverzarijalni i inkvizitorni model postupka. . . . .                 | 117 |
| 4.2. Vrste dokaza . . . . .                                                  | 122 |
| 4.2.1. Posredni i neposredni dokazi . . . . .                                | 122 |
| 4.2.2. Lični i predmetni dokazi . . . . .                                    | 124 |
| 4.2.3. Svedočenje . . . . .                                                  | 125 |



|                                                                     |     |
|---------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.2.3.1. Pojam i priroda svedočenja . . . . .                       | 127 |
| 4.2.3.2. Epistemologija svedočenja . . . . .                        | 129 |
| 4.2.3.3. Svedočenje u pravnom dokazivanju . . . . .                 | 130 |
| 4.2.4. Veštačenje . . . . .                                         | 134 |
| 4.2.4.1. Pojam i priroda veštačenja . . . . .                       | 136 |
| 4.2.4.2. Epistemologija veštačenja . . . . .                        | 138 |
| 4.2.4.3. Veštačenje u pravnom dokazivanju . . . . .                 | 141 |
| 4.3. Teret dokazivanja . . . . .                                    | 144 |
| 4.3.1. Aspekti tereta dokazivanja . . . . .                         | 146 |
| 4.3.1.1. Teret pokretanja postupka . . . . .                        | 147 |
| 4.3.1.2. Teret pribavljanja dokaza . . . . .                        | 148 |
| 4.3.1.3. Teret uveravanja . . . . .                                 | 149 |
| 4.3.1.4. Taktički teret . . . . .                                   | 150 |
| 4.3.2. Pretpostavka nevinosti i distribucija tereta dokazivanja . . | 151 |
| 4.3.2.1. Pretpostavka nevinosti . . . . .                           | 153 |
| 4.3.2.2. Distribucija tereta dokazivanja . . . . .                  | 153 |
| 4.3.3. Zaključak . . . . .                                          | 155 |
| 4.4. Standardi dokazivanja . . . . .                                | 156 |
| 4.4.1. Standardi kao brojevi i standardi kao opisi . . . . .        | 158 |
| 4.4.2. Kvantitativno izražavanje standarda dokazivanja . . . . .    | 159 |
| 4.4.2.1. Vrste verovatnoće . . . . .                                | 160 |
| 4.4.2.2. Abduktivistička kritika . . . . .                          | 160 |
| 4.4.3. Kvalitativno izražavanje standarda . . . . .                 | 162 |
| 4.4.4. Standardi dokazivanja u anglosaksonskom pravu . . . . .      | 163 |
| 4.4.4.1. Pretežnost dokaza . . . . .                                | 164 |
| 4.4.4.2. Jasni i uverljivi dokazi . . . . .                         | 166 |
| 4.4.4.3. Van razumne sumnje . . . . .                               | 167 |
| 4.4.5. Standardi dokazivanja u evropskokontinentalnom pravu . .     | 169 |
| 4.4.6. Standardi dokazivanja u srpskom dokaznom pravu . . . .       | 171 |
| 4.4.6.1. Osnov sumnje . . . . .                                     | 173 |
| 4.4.6.2. Osnovana sumnja . . . . .                                  | 174 |
| 4.4.6.3. Opravdana sumnja . . . . .                                 | 175 |
| 4.4.6.4. Izvesnost . . . . .                                        | 176 |
| 4.5. Ocena dokaza . . . . .                                         | 176 |
| 4.5.1. Racionalistička tradicija ocene dokaza . . . . .             | 178 |
| 4.5.2. Kvalitet dokaza . . . . .                                    | 182 |
| 4.5.2.1. Relevantnost dokaza . . . . .                              | 183 |
| 4.5.2.2. Materijalnost dokaza . . . . .                             | 185 |

|                                                                                         |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.5.2.3. Prihvatljivost dokaza . . . . .                                                | 186 |
| 4.5.2.4. Ostali kvaliteti dokaza . . . . .                                              | 189 |
| 4.5.3. Atomizam i holizam u oceni dokaza . . . . .                                      | 190 |
| 4.5.3.1. Atomistički pristup . . . . .                                                  | 190 |
| 4.5.3.2. Holistički pristup . . . . .                                                   | 192 |
| 4.5.3.3. Kritika atomizma i holizma . . . . .                                           | 194 |
| 4.5.4. Slobodna i zakonska ocena dokaza . . . . .                                       | 196 |
| 4.5.4.1. Slobodna ocena dokaza . . . . .                                                | 196 |
| 4.5.4.2. Zakonska ocena dokaza . . . . .                                                | 198 |
| 4.5.4.3. Stvarnost između krajnosti . . . . .                                           | 199 |
| 4.5.5. Snaga dokaza . . . . .                                                           | 202 |
| 4.5.5.1. Dokazna vrednost . . . . .                                                     | 204 |
| 4.5.5.2. Dovoljnost dokaza . . . . .                                                    | 206 |
| 4.5.5.3. Potpunost dokaza . . . . .                                                     | 206 |
| 5. DOKAZNO RASUĐIVANJE . . . . .                                                        | 211 |
| 5.1. Uvod . . . . .                                                                     | 211 |
| 5.2. Priroda dokaznog rasuđivanja . . . . .                                             | 212 |
| 5.2.1. Šta je primena prava? . . . . .                                                  | 212 |
| 5.2.2. Šta je pravno rasuđivanje? . . . . .                                             | 214 |
| 5.2.3. Interpretativno i dokazno rasuđivanje . . . . .                                  | 216 |
| 5.2.4. Struktura pravne norme i oblici pravnog rasuđivanja . . .                        | 217 |
| 5.2.5. Šta je interpretativno rasuđivanje? . . . . .                                    | 219 |
| 5.2.6. Šta je dokazno rasuđivanje? . . . . .                                            | 220 |
| 5.2.7. O opravdanosti razlikovanja interpretativnog<br>i dokaznog rasuđivanja . . . . . | 222 |
| 5.2.7.1. Rešenje dileme . . . . .                                                       | 224 |
| 5.3. Logika dokaznog rasuđivanja . . . . .                                              | 227 |
| 5.3.1. Uvod . . . . .                                                                   | 227 |
| 5.3.2. Intuicionizam . . . . .                                                          | 230 |
| 5.3.2.1. Kritike intuicionizma . . . . .                                                | 234 |
| 5.3.3. Probabilizam . . . . .                                                           | 235 |
| 5.3.3.1. Kritike probabilizma . . . . .                                                 | 239 |
| 5.3.4. Dijalektizam . . . . .                                                           | 241 |
| 5.3.4.1. Argumentacija . . . . .                                                        | 242 |
| 5.3.4.2. Narativi . . . . .                                                             | 248 |
| 5.3.4.3. Kritike dijalektizma . . . . .                                                 | 252 |
| 5.3.5. Abduktivizam . . . . .                                                           | 255 |